

Introducció

A l'illa de Menorca, un recurs escàs com és l'aigua es combina amb l'elevat desenvolupament turístic de les últimes dècades i amb una extensa agricultura que, tot i que es troba en retrocés en disminuir el nombre d'explotacions, ha evolucionat poc a poc cap a una agricultura intensiva i un augment de la superfície de regadius. Els recursos hídrics emprats procedeixen dels aqüífers, ja que no existeixen en l'actualitat recursos hídrics superficials explotables, i s'ha produït un abandonament massiu dels antics aljubs d'emmagatzematge d'aigües pluvials. L'aqüífer de Migjorn és el més important de l'illa i del qual s'extreu al voltant del 90% de l'aigua per a consum. L'objectiu d'aquest estudi és delimitar els grans termes que defineixen el balanç hídric de l'aqüífer de Migjorn.

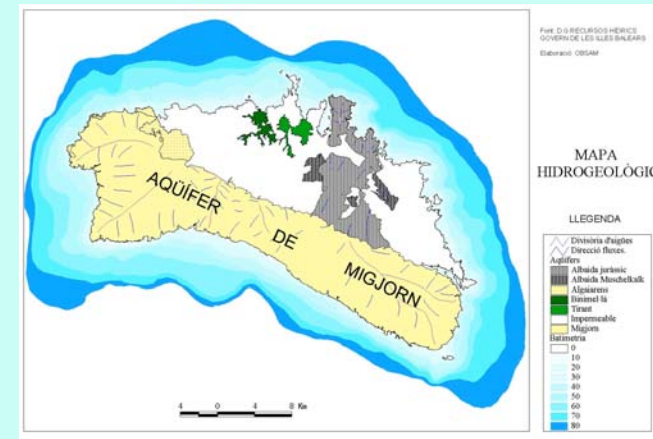

Fig.1. Mapa hidrogeològic de Menorca

L'aqüífer de Migjorn

Es tracta de l'aqüífer de major importància de l'illa, situat a grans trets al sud d'una línia que uniria el fons del port de Maó amb cala Morell, al nord de Ciutadella, i ocupa una superfície d'aproximadament 365 km². És un aqüífer carbonatant format per materials terciaris del miocè, calcarenites bioclàstiques. Es tracta doncs, d'un aqüífer lliure, amb una doble porositat, la intergranular i la deguda al conjunt de discontinuïtats, amb un desenvolupament càrstic que augmenta cap al mar (Fayas, 1972).

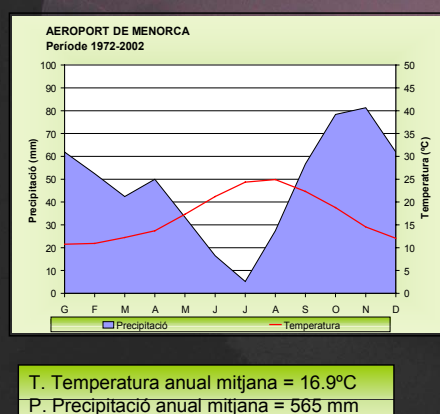
Mètode de càlcul

El mètode de càlcul emprat és un balanç hídric diari al sòl i el posterior balanç d'aigua a l'aqüífer. La recàrrega difusa de les precipitacions s'ha caracteritzat mitjançant un balanç hídric diari al sòl, que té com a entrades la precipitació i com a sortides l'evapotranspiració, l'escorrentia superficial i la infiltració eficaç. Aquest últim valor, la infiltració eficaç, passa a ser variable d'entrada del balanç a l'aqüífer, juntament amb les reinfiltracions de les pèrdues de xarxes de distribució. Com a sortides es troben les naturals a fonts i la descàrrega subterrània al mar i les extraccions per a consum. Ens trobem amb dues variables desconegudes al balanç de l'aqüífer: les extraccions per a consum agrícola i les descàrregues naturals, que es tractaran conjuntament com a variable a determinar amb el tancament del balanç.

Els càlculs s'han realitzat per a dos models: un més pessimista, calculat amb els valors d'evapotranspiració potencial (ETP) més elevats; i un model més optimista, calculat amb els valors d'ETP més baixos.

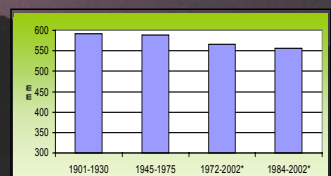
EL BALANÇ HÍDRIC

Precipitació

La distribució de les pluges al llarg de l'any segueix l'esquema mediterrani. Mínims al juliol i màxims al octubre i novembre

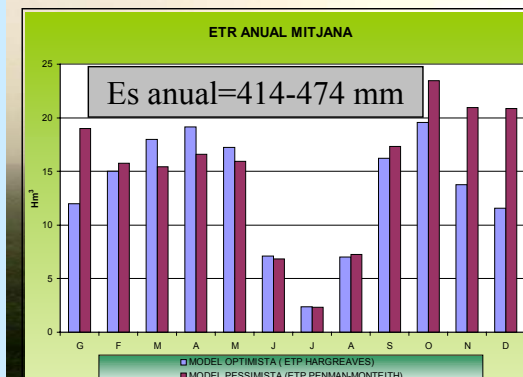
Pluviometria mitjana anual disminuint al llarg del segle XX.

T. Temperatura anual mitjana = 16,9°C
P. Precipitació anual mitjana = 565 mm

Evapotranspiració real

ETR: Aigua evaporada i transpirada que retorna a l'atmosfera.

MODEL 1: PESSIMISTA. ETP anual mitjana Penman-Monteith: 1212 mm

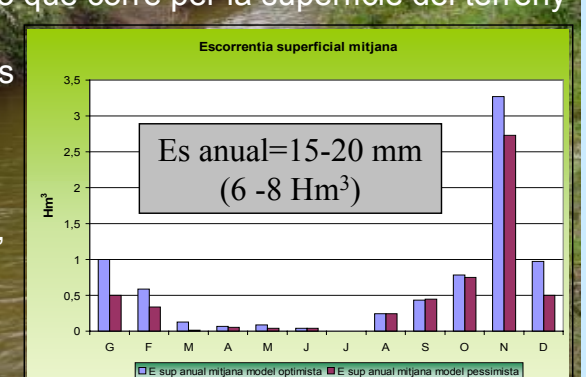
ETR anual mitjana 474 mm

MODEL 2: OPTIMISTA. ETP anual mitjana Hargreaves: 1032 mm

ETR anual mitjana 414 mm

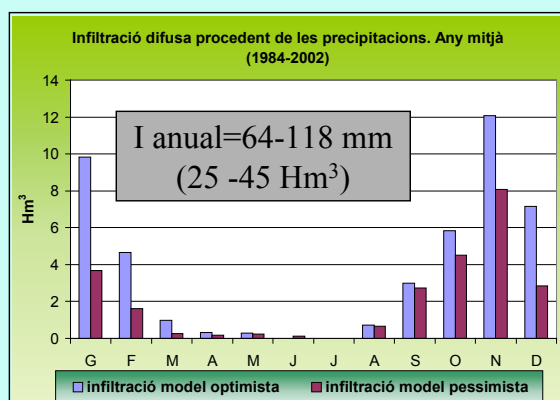
Escorrentia superficial

Part de la precipitació que corre per la superfície del terreny ja sigui de manera difusa o circulant pels llits de rius i torrents. Valors màxims d'escorrentia el mes de novembre, mes de màxima pluviometria.

Infiltració difusa

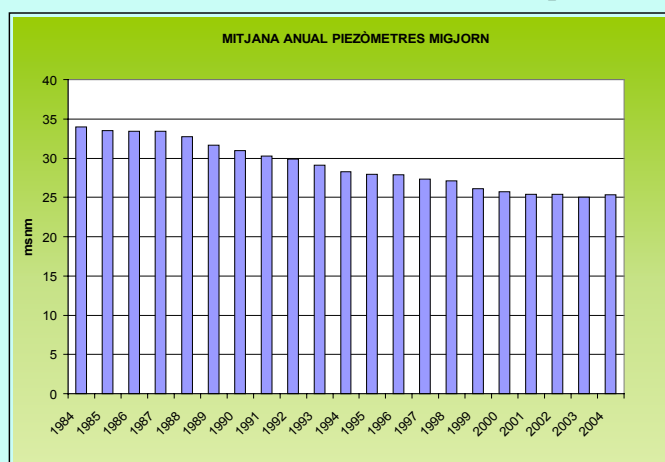
Amb el tancament del balanç hídric al sòl obtenim uns valors d'infiltració de les precipitacions de 25 a 45 Hm³, és a dir, entre un 12 i 21% de les precipitacions, depenent dels valors d'ETP emprats per al càlcul del balanç.

La infiltració màxima es dona el mes de novembre.

Nivells piezomètrics

El saldo entre entrades i sortides de l'aqüífer es veu reflectit en els nivells piezomètrics. Aquests han patit un descens continuat durant el període d'estudi. Trobem el pendent màxim de descens entre 1989 i 1995, a l'inici del període i a partir de l'any 1995 el pendent de descens és menor, fins i tot hi ha certa recuperació l'any 2002 i 2003, degut a les elevades pluges del

2001, 2002 i 2003.

Agraïments

Alfredo Barón, cap del Servei d'Estudis i Planificació de la D.G. Recursos Hídrics del Govern Balear; Pere Saez, tècnic a Menorca de la DGRRHH; Javier Heredia de l'IGME; Institut Menorquí d'Estudis; David Carreras, seguiment del medi natural de l'OBSAM; Sergi Mari, director de l'OBSAM; Anna Gallofré, estadista de l'OBSAM; Antoni Fullana; Mònica Allès, tècnica Consell Insular de Menorca; Xim Sánchez, geòleg; Carles Boronat; SOIB; Ajuntament de Maó; Ajuntament de Sant Lluís; Ajuntament de Castell; Ajuntament d'Alaior; Ajuntament de Mercadal; Ajuntament de Ferreries; Ajuntament de Migjorn Gran; Ajuntament de Ciutadella; Aigües St. Lluís; SOREA; Binissafüller Rotters; INIMA; Son Parc de Menorca SA; S'Algar Hotels, AgriturSA, Dimox SL; FerneSA; Aguafines SL; Servei d'aigües Cala'n Blanes i Torre del Ram.

Referències bibliogràfiques

- ALLEN, R.G.; PEREIRA, S.L.; RAES, D.; SMITH, M. *Crop evapotranspiration: guidelines for computing crop water requirements*. Roma. FAO.1998. Irrigation and Drainage Paper n° 56
- ALMOROX, J. *La evapotranspiración de referencia según Hargreaves y Turc*. Web etsia
- ASOCIACIÓN INTERNACIONAL DE HIDROGÉOLOGOS. GRUPO ESPAÑOL. *La evaluación de la recarga a los acuíferos en la planificación hidrológica*. Textos del seminario celebrado en las Palmas de Gran Canaria. 1997
- CASTANY, G. *Tratado práctico de las aguas subterráneas*. Ediciones Omega, SA. 1971.
- CUSTODIO, E., LLAMAS, M.R. *Hidrología Subterránea*. Ed. Omega, 1983.
- CUSTODIO, E., LLAMAS, J. *Caracterización de la recarga en la unidad Anotia: Aplicación de un modelo de balance de agua en el suelo y realización de un balance de cloruros*.
- D'ELIA, M., TUJCHNEIDER, O., PARIS, M., PEREZ, M. *Estimación de la función de entrada de un sistema de aguas subterráneas en zonas de llanura*.
- DIVERSOS AUTORS. *Congreso en memoria de Germán Galarza. Las caras del agua subterránea*. Instituto Geológico y Mínero de España. 2001.
- FAYAS, J.A. *Estudio marco para el aprovechamiento de los recursos hídricos de Menorca*. Consell Insular de Menorca. 1982.
- FAYAS, J.A. *Estudio de los recursos hídricos totales de la isla de Menorca. Primer informe*. Servicio Geológico de Obras Públicas. 1972

- HEREDIA, J. Y MURILLO, J.M. *balance hídrico y estimación de la recarga mediante modelación numérica en pequeñas cuencas del sector sudoriental de la isla de Gran Canaria*. IGME, Madrid.
- GOVERN BALEAR. *Plan de abastecimiento y saneamiento integral de Baleares. Isla de Menorca*. 1982
- GOVERN BALEAR, D.G.RÉGIM HIDRAULIC. *Propuesta del Plan hidrológico de las Islas Baleares*. 1998
- JANSÀ, A. *Climatologia de Menorca*. Enciclopedia de Menorca tom I. Obra Cultural Balear. 1979.
- JANSÀ, A. *Climatologia de Menorca, Balears i la Mediterrània*. IME. Maó, 2002
- LLAMAS, J. *Hidrología general. Principios y aplicaciones*. Servicio Editorial Universidad del País Vasco. 1993.
- MENÉNDEZ GINORIO, J. Y CAÑAZAS, J. *Comparación de métodos para estimar la evapotranspiración de referencia*. Cuba: Instituto de Meteorología.
- ORRADOR, A. *Elis recursos hídricos*. Jornades sobre conservació i desenvolupament a Menorca. Programa MAB-UNESCO. IME. 1989
- RODRIGUEZ BIOSCALI, VALLEJO CALZADA, R. *Mapa de sòls de Menorca*. IME. Maó. 1989.
- SAHUN ARTIGA, MARTA. *Estudio hidrogeológico de la plataforma occidental del acuífero de Migjorn (Menorca)*. Servicio Geológico de Obras Públicas. 1993.
- SAMPER, J. HUGUET, L. LARES, J., GARCIA VERA, A. *Modelos interactivos de balance hídrico. Estudios de la zona no saturada del suelo*. Eds. R Muñoz-Carpena, A. Riter, C. tascon. ICIA: Tenerife, 1999

BALANÇ HÍDRIC AL SÒL

